

La Sala Capitular del Monestir de Santa Maria de Vallbona

JOSEP MARIA SANS I TRAVÉ. Acadèmic i exdirector de l'ANC
Fotografies: Elena Milà Fortuny

Un dels espais que més afecta la retina del visitant del monestir de Vallbona és la seva Sala Capitular, per tres aspectes que li donen unes característiques originals i que la diferencien en certa manera de les dels altres dos monestirs germans de la Catalunya Nova, Poblet i Santes Creus.

Aquest àmbit tenia una gran importància en la vida de la comunitat cistercenca, com ho era també en altres ordes religiosos de l'època ja que s'hi realitzaven els actes de més rellevància del monestir. En aquestes estances s'hi rebien els nous membres de la comunitat, tot realitzant-se les vesticions de nou hàbit dels novicis; aquí també professaven els vots solemnes els monjos, i també a la sala capitular s'escollien els abats que havien de regir el futur dels monestirs.

LA SALA CAPITULAR DE VALLBONA

Claustre romànic del monestir de Vallbona. Al fons la porta gòtica d'accés a la sala capitular.

Doble pàgina anterior: La sala capitular del monestir de Santa Maria de Vallbona amb les dotze lloses sepulcral d'abadesses del monestir impressiona per la seva dimensió i nuesa.

D'altra banda, l'abat convocava els monjos a capítol per decidir l'acceptació de nous membres, la compra o venda de patrimoni, la designació de procuradors i tots aquells assumptes que segons les constitucions i la tradició de cada cenobi exigien l'acord previ de la comunitat.

En conseqüència, els tres monestirs disposen de les corresponents sales capitulars que tenen unes característiques pròpies. Una és la seva situació dins el complex monacal ja que en els cenobis masculins, concretament en el de Poblet, l'esmentada sala és a la banda esquerra de l'església, a continuació del transsepte nord, després, però, de l'antiga sagristia, mentre que en el de Santes Creus, aquesta sala s'alça a continuació del transsepte dret de l'església, a la banda meridional, separat actualment per la capella de l'Assumpta, que el 1558 feu bastir l'abat Jaume Valls en l'espai que corresponia a l'armarium, el lloc on es guardaven els llibres que utilitzaven els monjos en les estones de lectura al claustre. En el cas de Vallbona, com analitzarem amb més detall, la sala capitular es troba emplaçada a l'angle que conformen la nau de l'església i el braç dret del creuer, l'orientat cap a migdia, tot ocupant l'espai que en la major part dels monestirs cistercencs correspon al claustre, que

resta desplaçat cap a la banda ponentina del complex, uns metres més avall vers el peu de la nau del temple. Precisament aquest desplaçament i l'orografia del terreny -i probablement alguna construcció anterior en aquesta banda- determinaren la forma trapezoïdal del claustre, del qual és el costat septentrional el més petit.

En els dos monestirs cistercencs masculins s'hi troben elements molt semblants quant a la seva construcció i fins i tot disposició. Així, les seves sales capitulars disposen d'elements molt semblants com, per exemple, la seva forma quadrada a Poblet i a Santes Creus. Aquesta darrera és una mica més reduïda, amb onze metres de costat i el sostre és sostingut per nou creueries que descansen sobre quatre columnes cilíndriques al centre de la sala. Mentre que a Poblet, l'estança consta de nou espais delimitats per quatre columnes de fus octogonal que rematen en capitells dels quals arrenquen els nervis que conformen la volta de creueria. En ambdós cenobis s'hi accedeix a través del claustre mitjançant unes portalades romàniques. A les parets que donen al claustre s'hi obren, també d'estil romànic, finestres que permetien veure i escoltar, als conversos, quan calia, el que s'esdevenia a l'interior.

La Sala Capitular del monestir de Vallbona representa una de les joies més preuades del cenobi per la seva arquitectura i pels seus elements artístics. Ja hem avançat la seva especial situació dins el complex monacal, en l'angle que formen el braç meridional del transsepte i el mur sud de l'església monàstica, a l'ala oriental del claustre. En aquest espai hi destaquen aquests elements: la seva forma constructiva i les dimensions de l'estança; la portalada d'entrada; les lloses sepulcral d'algunes abadeses; l'enrajolat del terra de la sala, la Mare de Déu que la presideix i la portalada d'ingrés.

LA FORMA CONSTRUCTIVA DE LA SALA CAPITULAR

L'estança, de forma rectangular, mesura 13,78 metres de llargada, per 7,94 metres d'amplària i 8,10 metres d'alçada. Està coberta per dos trams de volta de creueria. En les claus de la primera hi apareix l'Agnus Dei, mentre que a la segona hi ha un arabesc finament elaborat amb una estrella de sis puntes. Les nervadures de les voltes arrenquen de mènsules sense cap decoració situades a uns dos metres del terra. Si bé totes les parets estan bastides amb carreus més o menys isomorfs, la del migdia -d'entrant a mà dreta- inicialment era de tàpia i tenia dos finestral, dels quals en resta un a l'actualitat -el corresponent a la segona crugia- que il·luminaven l'enorme estança, mentre que el de la primera crugia el va tapiar una restauració no respectuosa de l'any 1957 que va implicar que tota aquesta paret es recobris amb llosetes de pedra desvirtuant la construcció inicial.

A la paret del fons de l'estança s'hi observa, al mur frontal que mira cap a orient, una finestra d'espitllera que comunica amb el temple a través del braç dret del creuer. Actualment la part inferior d'aquesta obertura està tapada per la imatge de la Mare de Déu de la Misericòrdia, de la qual parlarem més endavant. En aquest mateix mur s'obre una porta que comunica amb el transsepte meridional del temple. També a la banda superior de la paret del nord de l'estança, que comparteix amb el temple, s'hi observa una finestra cegada.

LA SALA CAPITULAR: L'ESGLÉSIA DE SANTA MARIA LA VELLA?

Tant les dimensions de l'estança com la pròpia concepció de la nau han suggerit a la historiadora de l'art Núria Petit Bordes que probablement aquest espai, en els inicis de la vida monàstica en aquest sector, l'ocupava l'antiga església de la primera comunitat monacal integrada per anacoretes dels dos

LA SALA CAPITULAR DE VALLBONA

Claustre gòtic amb la visió del cimbori-campanar octogonal, una de les obres més atrevides de l'arquitectura medieval.

sexes. N'era el fundador, el responsable i el dirigent d'aquest grup l'eremita Ramon, un antic anacoreta que s'havia format i havia viscut sota la direcció de l'eremita de Poblet, el qual a l'extrem més occidental de la Conca de Barberà, més enllà i a ponent del territori de l'Esplugu de Francolí, a la vall que després prendrà el nom de l'eremita, havia constituït un grup d'anacoretes. La vida de la colla es trasbalsà quan, després d'haver estat conquerit per Ramon Berenguer IV, per potenciar la colonització del territori, el mes de gener de 1150 concedí a l'abat cistercenc de Fontfreda l'anomenat hort de Poblet perquè hi bastís un monestir del seu orde dedicat a Santa Maria. Prèviament el comte barceloní s'havia preocupat de fundar a l'aiguabarreig dels dos rius que travessaven el territori -el Francolí i l'Anguera- una nova població, que anomenà Dues Aigües, que pocs anys després canviaria el nom pel de Vilasalba i el definitiu de Montblanc. La donació de l'hort de Poblet a l'abat de Fontfreda, així com el trasllat del primer grup de monjos occitans per iniciar les tasques de la construcció del nou cenobi, determinaren que els anacoretes que constituïen el grup eremític es dispersessin a la recerca de llocs alternatius per continuar la vida eremítica. Ramon, que era un dels integrants del grup, es desplaçà a l'altra banda de la serra del Tallat, on ocupà una petita vall que seguia la direcció sud-est-nord-oest, en paral·lel i a la banda septentrional de l'esmentada serra i que ben aviat va rebre el nom de Vallbona.

Una de les primeres accions adoptades per Ramon i pels deixebles que se li adjuntaren fou la construcció d'una església, ja documentada l'any 1154, any en què una tal Agnès donà a Santa Maria de Vallbona i al grup d'anacoretas una terra amb la condició que la deixessin enterrar a la dita església. Aquest temple concentrà les atencions litúrgiques dels dos grups d'anacoretas, un de masculí i un altre de femení, que es formaren a Vallbona, dirigits per l'eremita Ramon. L'historiador més eminent de Vallbona, Josep-Joan Piquer i Jover (1911-1985) va identificar el lloc on es trobava aquest primer temple que, quan es bastí el monacal, passà a ser a finals del segle XVII el parroquial de la població, després que el concili de Trento prohibís, sobretot per la inseguretat que implicava, que els monestirs de monges estiguessin en llocs desèrtics i no habitats. Aquest temple, que s'anomenà de Santa Maria "la Vella" -per diferenciar-la de l'església monàstica, dedicada també a Santa Maria-, estava situat a uns dos-cents metres de l'actual complex monacal, a la banda nord-ponentina de l'actual població. Una part dels seus carreus -quan es conclougué la construcció de la nova parroquial (segles XVIII-XIX)- foren utilitzats en la construcció del pont de Sant Bernat, damunt la riera-rasa del mateix nom.

Malgrat que la major part dels autors que s'han endinsat en la història del monestir han donat per vàlides les afirmacions de Piquer i Jover, l'esmentada historiadora de l'art ha proposat que l'Església Vella de Santa Maria ocupava l'espai que correspon actualment a la Sala Capitular. La seva suposició no té cap base documental ni tampoc gaudeix d'una anàlisi estructural de la construcció, de manera que hem de considerar equivocada la tesi de Núria Petit. Quan el 24 de gener de 1665 l'historiador cistercenc pare Miguel Ramón Zapater, trobant-se a Vallbona, volgué identificar el lloc on havia estat inhumat el fundador, l'eremita Ramon -que pel seu testament atorgat el 1176 es deixà per enterrar a l'església de Santa Maria de Vallbona- no ho preguntà a les religioses, cosa que naturalment hauria fet si les restes haguessin romàs dins el complex monacal, sinó que identificà el lloc concret de Santa Maria "la Vella" preguntant-ho als veïns del poble, que ho coneixien per tradició oral. Trobades les restes, el dia següent, 25 de gener de 1665 foren traslladades amb solemne processó -amb el pare Zapater portant les suposades venerables relíquies del fundador, acompanyat dels sacerdots del cenobi i de tots els fidels de la població- des de l'església parroquial a la conventual, on aquí foren venerades per les monges. Això confirma palesament que l'església de Santa Maria "la Vella" es

trobava fora del complex monacal. Per consegüent, la Sala Capitular no pot identificar-se amb la primera església del grup eremític.

Per reblar encara més la seva opinió, la professora Petit afirma que aquesta estança originàriament "havia d'estar coberta amb volta de canó, de la mateixa manera que les capelles i la capçalera i la del braç dret del creuer, així ens ho indiquen els senyals constructius que romanen al mur nord". I afegeix que l'actual volta de creueria es deuria executar en la mateixa època en què es bastí l'absis central i el creuer de l'església monacal i també la nau oriental del claustre, tots coberts amb volta de creueria.

LA IMATGE DE LA MARE DE DÉU DE LA MISERICÒRDIA I EL TERRA DE LA SALA CAPITULAR

Presideix la Sala Capitular una bella imatge de la Mare de Déu, que tot i que en la seva base duu la llegenda "Nostra Domna de la Pietat" és coneguda tradicionalment sota l'advocació de la "Misericòrdia", situada a la paret frontal de l'estança, davant en part de la finestra que comunica amb el transsepte meridional del temple.

Fins al segle XV -en què fou elaborada l'escultura- no presidí aquesta estança l'esmentada imatge, circumstància que no priva que ho fes una altra figura religiosa, potser també una marededeu. Desconeixem el motiu "de la Misericòrdia" pel qual se la coneix. Alguns elements, però, que la configuren ens aporten alguna llum més sobre l'escultura. El fet que a la banda frontal de la peanya hi apareguin tres calderes ens informa que fou una abadesa Calders o Caldes qui la feu elaborar. Dues abadeses del segle XV il·lustren la nòmina abacial del cenobi: Blanca (1422-1446) -que regí el cenobi durant vint-i-quatre anys- i Aldonça (1455-1468) -que la regí durant tretze anys. Sembla, però, si ens atenem al que enregistra una crònica antiga del cenobi anomenada "Lo Aransel" (1633), que fou la primera la que acabà la Sala Capitular. Aquesta font ho enregistra amb aquestes paraules: "(Blanca) regí i governà l'abbadia 24 anys i mesos ab molta prudència i satisfacció de sa persona, en el discurs dels quals féu moltes coses dignes de memòria i moltes d'elles que avui se demostren sa grandesa, com és lo Capítol i claustre major, lo dormidor de dalt i refetor".

La Mare de Déu de la Misericòrdia consisteix en una peça de terracota policromada d'especial bellesa, atribuïda a l'escultor Pere Joan -fill de Jordi de Déu,

un dels col·laboradors de l'escultor Jaume Cascalls- autor entre altres obres del medalló que duu la figura eqüestre de sant Jordi a la porta d'entrada o de Sant Jordi del Palau de la Generalitat pel carrer del bisbe. A banda d'haver deixat obra seva a l'esmentat edifici, a les catedrals de Barcelona, Saragossa i Tarragona -aquí és l'autor del retaule major que presideix el temple- i al Castell Nou de Nàpols -on col·laborà amb l'escultor Guillem Sagrera i amb l'italià Francesco Laurana en la decoració de l'arc de triomf de l'entrada- en deixà també a Montblanc, Poblet i Tàrraga, llocs veïns a Vallbona. Si aquesta peça atribuïda a l'esmentat escultor li pertanyés de veritat seria l'única d'aquesta factura conservada de l'artista i de les poques que han sobreviscut a Catalunya d'aquesta època. Representa la Mare de Déu coronada que amb el seu mantell protegeix la comunitat de religioses de Vallbona, representada per quatre monges, dues a cada costat, una de l'esquerra figurant l'abadesa, atès que duu un bàcul. És interessant, a banda del valor artístic del conjunt, perquè ofereix una idea dels hàbits de les religioses al final de l'època medieval.

El terra original d'aquesta estança -probablement de pedra- fou substituït en el segon quart del segle XV, tal com hem avançat, per obra de l'abadesa Blanca de Calders (1422-1446) per rajoles de fang cuit, envernissades de color vermell fosc, que recobrien tot l'espai de l'estança, respectant, però, les tombes sepulcral de les abadeses situades al centre. Si bé no en tota la seva totalitat, algunes d'aquestes rajoles portaven les típiques tres calderes en relleu que representaven el senyal heràldic dels Calders. Actualment algunes reproduccions es poden observar en el terra d'aquesta estança.

LA PORTALADA D'INGRÉS A LA SALA CAPITULAR

El darrer element més característic d'aquest espai monacal està representat per la portalada gòtica d'ingrés a aquesta estança, situada a l'angle nord-est del claustre.

La historiadora de l'art Núria Petit Bordes qualifica les prelades de la casa d'Anglesola que des de final del segle XIII (1294) i al llarg del següent (fins a 1392) van dirigir els destins del cenobi com a "abadeses de l'obra gòtica", perquè durant les seves prelatures s'obraren els finestrals de l'ala nord del claustre, una part del característic campanar situat damunt de la nau central, la portalada de la Sala Capitular, l'altar del Corpus Christi del cor de l'església monacal,

la imatge de la Mare de Déu que deuria presidir el retaule de l'altar major i els retocs de la imatge de la Mare de Déu del Claustre, entre d'altres obres. Aquestes abadeses foren Blanca (1294-1328), Berenguera (1348-1377), Sibil·la (1377-1379) i Saurena (1379-1392). Els senyals heràldics dels Anglesola, que apareixen tant en la portalada com en els arcs de l'ala septentrional del claustre, demostren palesament que foren confegits durant les prelatures d'aquestes monges urgellenques.

En concret, la portalada d'ingrés a la Sala Capitular es troba a la banda occidental d'aquesta estança, que

LA SALA CAPITULAR DE VALLBONA

Imatge de la Mare de Déu de la Misericòrdia, de terra cuita policromada atribuïda a l'escultor Pere Joan (s. XV).

LA SALA CAPITULAR DE VALLBONA

L'esvelta porta ogival de la sala capitular, guarda simetria amb la nau del claustre.

A terra l'esplèndida col·lecció de lloses sepulcral d'abadesses.

dona a la galeria del claustre ogival i guarda similitud amb els seus grans finestrals gòtics. L'esmentada portalada, a través de la qual s'accedeix a l'estança capitular, medeix 4,48 m per 7,40 m i no està centrada sinó desplaçada a l'esquerra, mentre que al seu costat dret hi ha una finestra ogival que dona llum a l'interior i que era utilitzada com a tribuna, igual que esdevenia en els monestirs germans de Poblet i Santes Creus amb aquests obertures al costat de la porta d'ingrés a la sala, destinada a aquelles persones que, fent vida en el monestir, no tenien dret de participar en el capítol. La portalada està obrada amb traceria calada de formes lobulades. Consta de quatre cossos, distribuïts en dues plantes, coronades per un cercle lobulat, on des de l'interior s'hi llegeix en el vitrall "Santa Maria de Vallbona", presidit al centre per una imatge de la Mare de Déu portant el Nen en el braç esquerre; a l'arc de la banda dreta de la imatge hi ha una església i al dessota, orientat cap a l'esquerra, les quatre barres ondulades i al dessota de tot "Vallbona"; mentre que a l'arc lobulat de la banda esquerra, a sota de "Santa Maria" hi apareix un cervol mirant cap a l'esquerra, i al seu dessota "de". En el primer cos inferior hi ha l'entrada doble, i el cos del damunt està constituït per arcs lobulats que apareixen coronats pel cercle ja esmentat. El conjunt és d'una bellesa magnífica. Tota la seva superfície està integrada per vitralls emplomats, apareixent a la part central superior del primer cos, una a cada banda, sengles escuts nobiliaris d'abadesses que van intervenir en l'embelliment o restauració de l'estança, com ara les Caldes a la porta de la banda dreta mirant des de l'interior cap a fora al claustre. L'envitrallament d'aquesta porta és de la restauració duta a terme en el cenobi entre els anys 1957 i 1969 per la Direcció General de Belles Arts i la Diputació de Lleida, que afectaren diversos espais del cenobi, destruïts o fets malbé durant la passada guerra civil. Sortint de la sala, entremig de la banda dreta de la portalada ogival i la finestra púlpit, s'hi trobava -avui desaparegut, però encara el 1920 com es pot veure en fotografies del cenobi d'aquesta època- el "fust", un instrument de percussió que, mitjanant unes cadenes de ferro, penjava d'una taula gòtica que representava l'enterrament de Crist i que sostenien una gruixuda peça de fusta que servia per anunciar amb els tocs pertinents a la comunitat l'agonia i mort d'una religiosa.

LES LLOSES SEPULCRALS DE LA SALA CAPITULAR

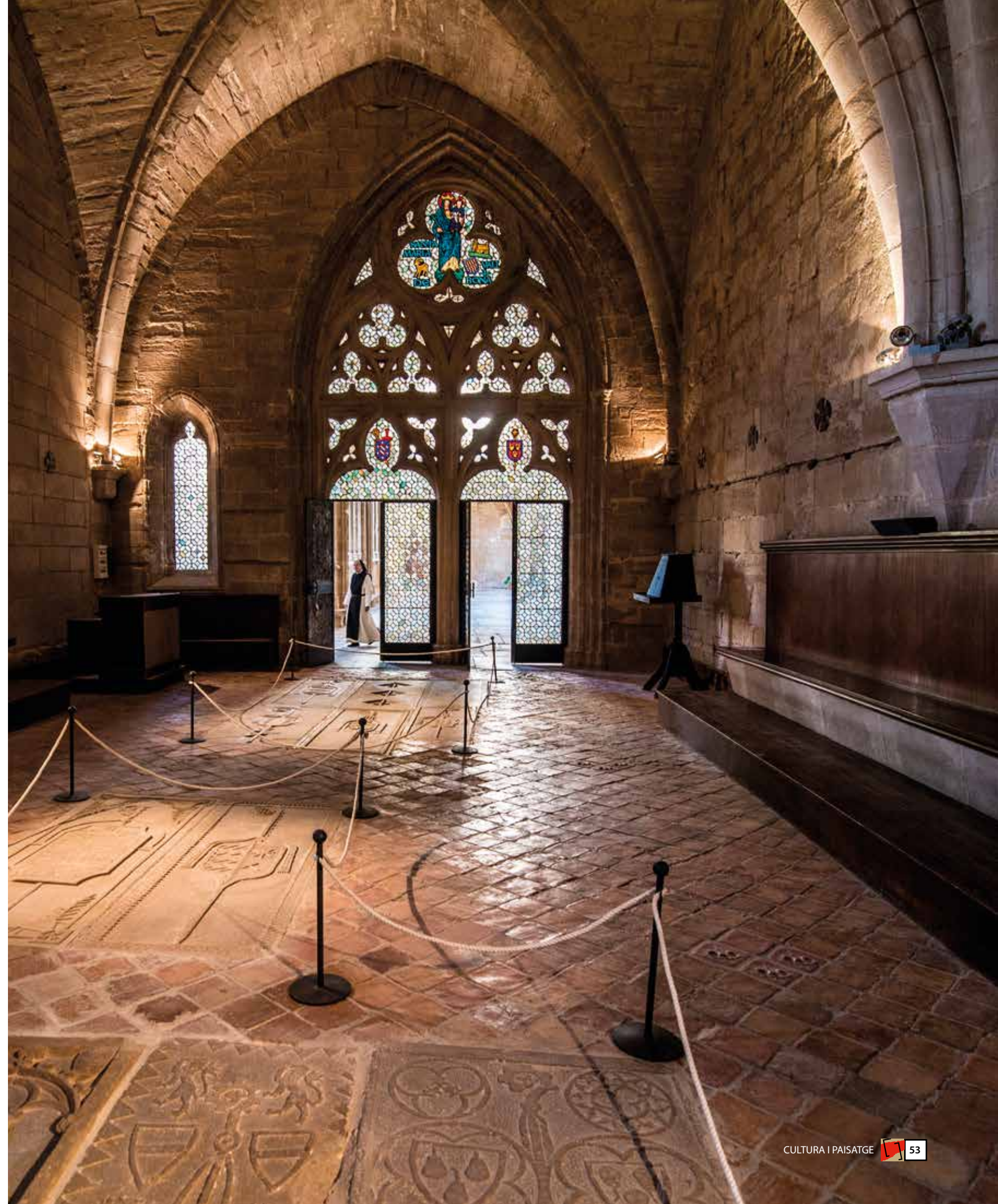
A les sales capitulars dels tres monestirs cistercencs d'aquest indret de la Catalunya Nova, Poblet,

Santes Creus i Vallbona s'hi refermà la tradició d'inhumar-hi els prelatos o prelates la tasca dels quals, acompanyada d'un període llarg de govern, havia destacat especialment en benefici de la comunitat. Sembla que al monestir femení aquesta tradició s'encetà cap a mitjan segle XIII, amb la lauda sepulcral suposadament d'Eldiarda d'Anglesola (1246-1259), o bé amb Blanca d'Anglesola (1294-1328), la més antiga del cenobi. En total, a la Sala Capitular hi foren inhumades dotze abadesses, una de les quals d'època moderna, Joaquina Preciado de Vedruna, que dirigí la comunitat com a presidenta entre 1878 i 1880, i com a abadessa entre 1892-1896 i 1900-1904.

Entrant a la sala, a la primera filera començant per la banda esquerra, s'hi troben les lloses funeràries de les abadesses següents:

1a. Aldiarda d'Anglesola (1246-1259) o Blanca d'Anglesola (1294-1328). No podem afirmar categòricament que aquesta lauda sepulcral pertanyi a la primera de les dues abadesses, tal com opinen la major part dels autors que s'han ocupat del passat del monestir, tot i que sí que correspon pels senyals heràldics que conté a una abadessa del llinatge dels Anglesola. D'acord amb la nòmina de les abadesses, aquesta tomba podria també correspondre a altres prelates de la mateixa nissaga, a més de les dues esmentades, com ara Berenguera d'Anglesola i de Pinós (1348-1377), Sibilla d'Anglesola (1377-1379) o Saurena d'Anglesola (1379-1392). El fet, però, que la següent lauda correspongui a l'abadessa Elisenda de Copons (1340-1348) ens suggereix que la llosa sepulcral de l'Anglesola pertanyi possiblement a Blanca. Nosaltres, mentre no apareguin nous documents o anàlisis sobre l'esmentada llosa sepulcral, ens decantem per atribuir-la a l'abadessa Blanca, sobretot per la gran obra que dugué a terme durant la seva prelatura en favor del monestir i pels anys del seu govern -trenta-tres anys, en front dels onze d'Eldiarda.

L'abadessa està representada esculpida en mig relleu en forma de figura jacent i frontal. Subjecta amb la mà esquerra un llibre que probablement cal identificar-lo amb la regla benedictina, mentre que amb la mà dreta aguanta el bàcul, on en el botó hi ha penjat el "panisellus" o vel propi dels abats i altres prelatos inferiors als bisbes. L'abadessa apareix vestida amb una gran túnica i del seu cap baixa un petit vel, situat al dessota d'un element que sembla una corona -així ho han considerat bona part dels autors que ha estudiat aquestes tombes, com a representació del seu

poder espiritual i de la reialesa immaterial- però que podria ser una mena de cobrecap, lligadura o còfia, que podien haver usat en aquella època les religioses. A la banda dreta hi apareixen tres lliris en situació vertical, símbol de la puresa, mentre que a la part superior un angelet subjecta una clau, que molts autors han relacionat amb la tradició vallbonina de la cerimònia del “cabasset de les claus”, que consistia a lliurar a l'hora de retirar-se a descansar totes les claus del cenobi a l'abadessa, després de ser tancades totes les portes. Damunt del cap de la prelada apareix un altre angelet entremig de dos senyals heràldics dels Anglesola, un a cada costat. Al dessota i a l'alçada del cap de la prelada pengen altres dos escuts, més petits, amb els mateixos senyals anteriors que tornen a ser representats, en nombre de tres, al peu de la llosa. El fet de ser la més antiga de les de la Sala Capitular li dona una rellevància especial.

2a. Elisenda de Copons (1340-1348). Situada a la dreta de l'anterior, la prelada hi apareix en figura jacent de mig relleu, vestida amb cogulla monacal, amb el bàcul entre les mans inclinat a la seva banda dreta. Cobreix el cap una mena d'escapulari o caputxó, a manera de banda, que partint del cap cobreix la part superior de les espatlles. Tot es troba inscrit dins un arcsoli lobulat, amb dos senyals heràldics dels Copons a la banda superior i tres al peu de la lauda sepulcral.

3a. Alemanda d'Avinyó (1328-1340). Atribuïda. Diversament de les dos anteriors, aquesta llosa ja no recull la imatge jacent de la prelada, sinó els seus elements més característics de tipus religiós i familiar, tradició que es mantindrà també amb les lloses tombals de l'interior del cor de l'església monacal. En conseqüència, a la làpida, en mig relleu, està obrat

un bàcul amb el corresponent “panisellus”, situat al mig, i al seus costat els escuts heràldics representats per un lleó rampant orientat cap a la dreta, que s'alterna verticalment amb el de sota seu amb un altre d'apuntat i creuat amb una faixa al centre. Es repeteixen tres parells d'aquests senyals a banda i banda del bàcul. Tot el conjunt està encerclat per una sanefa dentada.

4a. Violant de Perellós (1419-1422). És la quarta llosa sepulcral del primer grup entrant a la Sala Capitular. Com l'anterior hi són només obrats els símbols religiosos i familiars. A la part central hi ha el bàcul amb el “panisellus” i a banda i banda el senyal heràldic familiar representat per tres peres dins un escut apuntat, a l'interior de cercles lobulats. N'hi ha tres a cada banda del bàcul. Al seu damunt hi ha dos cercles que circumscriuen sanefes amb arcs lobulats.

5a. Maria Teresa Ribera i Sans. Presidí en diverses tongades i durant trenta-dos anys i mig, entre 1888 i 1928, la comunitat, ja sigui com a presidenta (sis) o com a abadessa (vint-i-sis); d'aquesta manera va esdevenir una abadessa perpètua dins del règim temporal. Es la lauda sepulcral més moderna de les que hi ha a la Sala Capitular que palesa l'estimació i la valoració de la comunitat vers la seva persona i obra. Aquesta làpida no disposa d'escuts familiars, sinó d'una senzilla inscripció referida a la biografia de la prelada i a la seva neboda Carme Ribera, que feu elaborar la llosa sepulcral.

6a. Estefania de Piquer (1563-1576). Situada a la banda dreta de l'anterior, segueix el model medieval i modern del bàcul amb els senyals heràldics familiars. En concret hi està obrat el bàcul, que mira cap a l'esquerra, amb el “panisellus” que aixopluga

LA SALA CAPITULAR DE VALLBONA
Lloses sepulcrales.

1

2

3

4

5

6

l'escut familiar, partit. La primera part conté tres pals vibrants, mentre que la segona porta al mig un cometa i al dessorra un martell. Tot el conjunt està encerclat per una sanefa, dentada per la part interior.

7a. Elionor de Vilafranca (1537-1547). Amb aquesta llosa sepulcral s'inicia el grup integrat per les sis tombes més allunyades de l'entrada de l'estança. Inicialment es trobava situada a la capella de Sant Cristòfol, que havia fet construir aquesta prelada en la banda nord del claustre, adossat a la paret de l'església.

Seguint la tradició encetada a l'època medieval en aquestes lloses sepulcral només hi ha elaborats els senyals religiosos i familiars, com apareix en aquesta d'Elionor de Vilafranca. Com a l'anterior el bàcul, orientat cap a l'esquerra, parteix pel mig l'espai de la llosa. El "panisellus" aixopluga el senyal heràldic

familiar consistent en un escut ras, llis i sense guarniment, on en el seu interior hi ha sis rodelles, posades de dues en dues, i mitja rodella més a cada costat, a la banda inferior.

8a. GERALDA D'ALENY (1401-1419). La llosa sepulcral d'aquesta prelada es troba situada a continuació i a la banda dreta de l'anterior. També fou traslladada a aquest indret procedent -si ens atenem a una notícia d'una crònica antiga del monestir anomenada "Lo Aransel", confirmada tanmateix pel pare Caresmar-, de l'església monacal, on es trobava al costal de la pica d'aigua beneïta. Semblantment a l'anterior, en baix relleu, apareix un bàcul orientat a l'esquerra, i sota el "panisellus" l'escut familiar, llis i sense guarniment, partit, en una banda un lleó rampant mirant cap a la banda esquerra, i a l'altra part una ala, orientada cap a baix.

9a. Joana de Vilafranca (1547-1553). Situada a continuació i a la dreta de la llosa anterior de GERALDA D'ALENY. Era germana d'Elionor, abadessa a la qual va succeir. Durant la seva prelatura feu pavimentar el claustre, que abans probablement era de terra pitjada. Per aquest motiu les seves armes figuraven als quatre cantons de les galeries. La seva llosa sepulcral és igual que la de la seva germana Elionor, llevat que l'escut que integra en el seu interior les rodelles és escotat o de pell de brau.

10a. Francina de Guimerà (1479-1503). La seva tomba és la primera, començant per la banda esquerra, del quart i darrer grup de les prelades inhumades a la Sala Capitular. La seva làpida està presidida pel bàcul tradicional, orientat a mà dreta, del qual penja el "panisellus" que conté un escut ras, apuntat i sense guarniment amb les dues faixes dels Guimerà de Ciutadilla.

11a. Blanca de Caldes (1422-1446). La làpida, d'especial senzillesa i simplicitat, ostenta esculpit en baix relleu un bàcul orientat cap a la seva dreta, dividit en tres parts, perceptible només en els tres quadrats que acantonats se segueixen verticalment, i del qual pengen dos calderes, una a cada banda. Tot el conjunt està encerclat per una sanefa.

12a. Beatriu Desfar (1446-1455). Diversament de les altres laudes, aquesta, que és la més allunyada de la porta d'entrada a l'estança, no és en relleu sinó que els elements distintius hi són gravats. També com les altres lloses manté l'estructura de les insígnies religioses i els senyals heràldics familiars. El bàcul està orientat cap a la seva banda esquerra, del qual penja el "panisellus" que aixopluga l'escut familiar, partit i acabat en punta, per bé que senzill. A la seva primera banda hi ha un far flamejant, mentre que a l'altra hi apareix un lleó rampant orientat cap a l'esquerra. ■

LA SALA CAPITULAR DE VALLBONA

Lloses sepulcral.

7

8

9

10

11

12

